

տպած «Արձագանք» շաբաթաթերթում, «Թիւրքիայի հայոց վիճակը»:

Չենք յիշում հեղինակի միւս բաղադրութիւնը պուր-լիցիստական յօդուածները, որոնք տարիներ ըն-թացքում տպագրվել են «Մշակի» մէջ:

Այդ աշխատութիւնների մի նշանաւոր մասը առանձին գրքովներով լոյս չեն տեսել: Առանձին գրքերով լոյս տեսածներից շատերն էլ սպառված են, իսկ մի քանիսն էլ բնութագրի անտիպ են: Այ- ժում, հէնց Րաֆֆիի մահուան տպագրութեան տակ, անհրաժեշտ է կարգի բերել հանգուցեալի գործածներէ՝ հրատարակութիւնը և վաճառումը: Դրա համար անհրաժեշտ է, որ կազմակերպվի մի առանձին մասնաժողով. մասնաւոր, որ հէնց այժմ մի քանի անձինք արդէն ցանկու- թիւն են յայտնել տպագրել Րաֆֆիի մի քանի գործածները: Այդ մասնաժողովի կազմելը անյե- տաճգելի պէտք է համարել, մասնաւոր, որ դըր- քերի վաճառումից է կախված գլխաւորապէս հանրագոյնի ընտանիքի ապահովութիւնը: Մաս- նաժողովը հետեւեալ պարտաւորութիւնները պէտք է ունենայ. 1) կարգի բերել հեղինակի արդէն լոյս տեսած աշխատութիւնների վաճառման գործը. 2) հրատարակել նրա անտիպ գործած- ները. 3) առանձին գրքերով հրատարակել հեղինակի այն աշխատութիւնները, որոնք տպա- գրված են պարբերական հրատարակութիւննե- րում, և 4) կազմել և հրատարակել Րաֆֆիի աշ- խատութիւնների լի ա կ ա տ ա թ ժ ո ղ ո վ ա ծ ու ն (полное собрание сочинений) աշխատելով, որքան կարելի է գնի կողմից ամենքին մատչելի դարձնել: Այդ մտքի իրագործումը ոչ թէ միայն չը պէտք է ունենայ, այլ պէտք է հէնց այժմանից սկսել:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻՆ

Երէկ, մայիսի 6-ին, Նորին կայսերական Բար- ձրութեան, Նիկոլայ Ալեքսանդրովիչ թագաժա- ռանի 3-րդ ստորադասի ծննդեան տօնի պատճառով Թիֆլիսի Սիօնի մայր-եկեղեցում և բոլոր միւս դաւանութիւնների եկեղեցիներում պատարագ և մաղթանքներ կատարվեցան: Քաղաքի փողոցները զարդարված էին դրօշակներով, իսկ երեկոյան լուսատուրված էին:

Լսում ենք, որ ՇԱՄԱՍԻՈՒ հայոց դպրոցների հոգաբարձութիւնը վճուել է Րաֆֆիի անունով երկու ստիպէնդիա նշանակել այդ քաղաքի հայոց իգական դպրոցում:

Մայիսի 2-ին կայացաւ քաղաքային դումայի նիստը, որի ժամանակ յարուցվեցաւ Թիֆլիսի զինվորականների և պրոցիւրմադիայի նախակրթա- րանները և զուգընթաց դաստաները պահելու հարցը: Այդ առիթով ձայնաւոր լեւանդուեան ներ- կայացրել է մի դրութիւն, որով առաջարկում է զինել ուր հարկն է, և խնդրել որ այդ դասա-

շարքութիւն չը դարձնէին այն մեծ վճին, որ տի- րում էր իրեն թէ իրանց և ժողովրդեան մէջ: Ընդհակառակը Մարտիկեան այսուրեք այնքան համաձայն էր հայկական ուղիղ հնչման, այնքան ամենքը դո՛ւ էին մնացած, որ գրկաբաց ընդունե- ցին Մարտիկի գիւտը և աստուածային յայտնու- թեան վերագրեցին, իսկ ժողովուրդն և եկեղեցա- կանք այդպիսի ընդունելութիւն երբէք չէին տալ, եթէ իրենց արտասանութեան կամ որ նոյն է իրենց ընդունման հակառակ լինէր նա:

Չարմանալի է թվում մեզ մասնաւոր պ. Գա- րագաչեան, երբ մեծ վստահութեամբ վճուում է թէ հնչմանը բնածին են և չեն կրնալ փոխուել ոչ յայնկարժ, և ոչ առ սակաւ սակաւ իւր տակաւ աշխարհի ու ինչ են տեսակաւ և ահ փոփոխ: Ո՛վ է որ քանի մի տող առաջ գրում է, որ գաւառացի թիւրքախօս հայեր գալով Կ. Պոլիս, թէ և իրենք չեն փոխել իսկոյն իրենց արտասանութիւնն, իսկ որդիք նոցա կամ թուռնը կառնուին երկրի հըն- չումը: Գաղղիերէնագէտ հայ մը Բարիզ քա- կելով երկար ժամանակ չառնուր բարիզեց- լոց հնչումը. բայց մանկուք, որ հոն կը ծնան ինչ մեծ մեծ հնչեան զաղղիական տա- ռեան անգամ, ինչպէս Ի գիրն, ճիշդ փարեզեցոց նման: Ինքն իրան է խաղում, փոխել բառի տեղ առնուլ բառը գործածելով: Չը գիտէ միթէ պ. Գարագաչեան թէ նոյն իսկ Կ. Պոլսում ռամիկի որդիքն, որոնք արտասանում են bari,

տները չը փակվեն՝ տալով քաղաքի կողմից մի որոշ գումար՝ իրեն օժանդակութիւն: Այդ խնդի- րը բաւական խօսակցութեան նիւթ տուեց դու- մային: Չայնաւոր Մէլիք-Վարդապետեան յայտնեց, որ ինքն ուշադրութեան արժանի աղբիւրներից լսել է, որ զուգընթաց դաստաները պահելու հարցը վճուած է բարեպաշտ կերպով: Բացի դը- րանից յայտնի է, որ Թիֆլիսի առաջին զինա- զիայի զինակցները ինքն զինել է ուր հարկն է, և խնդրելով, որ նախակրթարանները չը փակվեն, թէ և նրա այդ խնդրքը, ինչպէս երևում է լրա- գիրներում տպած նոյն գրեկտորի յայտարարու- թիւնից, յաջող հետեանք չէ ունեցել: Ի նկատի ունենալով այդ բոլոր լուրերը, դուման վճուեց՝ պարտաւորեցնել քաղաքապետին, որպէս զի նա ուսումնական մասնաժողովի մի անդամի հետ միասին տեղեկանայ պաշտօնապէս, թէ ինչ դը- րութեան մէջ է զուգընթաց դաստաները պահե- րու հարցը, և ապա զրա հետ միասին քննել և նախակրթարանները բաց պահելու խնդրը: Ցան- կալի է, ի հարկէ, որ այդ բոլորը որքան կարելի է շուտ կատարվի:

Հայոց եկեղեցական-ծխական դպրոցների մա- սին խմբաժամու հրատարակած վիճակագրական տեղեկութիւններից երևում է, որ 1886/87 ուսում- նական տարում, հայոց հինգ թեմերում, այն է Թիֆլիսի, Երևանի, Աստրախանի, Շուշու և Շամախու թեմերում կային 111 ծխական դպրոցներ: Այդքան դպրոցներում սովորում էին 7,519 հոգի, որոնցից 4,472 տղայ են, իսկ 3,047 տղայիկ: Ուսուցիչների և վարժուհիների թիւը 344 էր: Խմբաժանի հաւաքած տեղեկու- թիւններին նայելով այդ դպրոցները յիշեալ թը- ւականին մօտը ունեցել են 165,624 բոլորի 14 կօպէկ, իսկ ծախս եղել է 134,179 բոլորի 45 կօ- պէկ:

Մայիսի 2-ին Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցում վեցերորդ դաստան աշակերտների վերջնական քննութիւնն էր կրօնից: Թողնելով ապագային այդ դպրոցի հարցաքննութիւնների և աշակերտ- ների առաջադիմութեան վերաբերեալ նկատու- թիւնները, չենք կարող ուշադրութիւն չը դարձնել այն դարմանալի երևոյթի վրա, որը նկատելի էր յիշեալ հարցաքննութեան ժամա- նակի Մի քանի անձինք, որոնք համարվում են քննութեան ժամանակ ընթերցականներ կամ վերստուգողներ, բոլորովին մոռանալով, որ դը- տնվում են աշակերտների առաջ, և չը կարողա- նալով դպել իրանց կրքերը, այնպիսի ակնար- կութիւններ էին անում և այնպիսի դիւր էին բռնել, որից պարզ երևում էր, որ եկել են աղմուկ, հանկուժ, ուրիշ ոչինչ: Այդպիսի անվա- յելուչ արարումները հարցաքննական սենեակում, ա- շակերտների առաջ, —միանգամայն զարմանալի է:

Վենեցիայում Միսիթարեանների ձեռքով հրա-

գալ, դպրոց մտնելով սկսում են հնչել pari, kah, —այդ փոխվել չէ: Ինչու է ասում ինքը թէ Միսիթարեանը բոլոր ընտ չըրին, բայց տունը գաւառական տարբեր հնչումը: Երբեք հնչում տալը նախկին հնչումը փոխել տալ չի նշանակում: Միծաղելի է պ. Գարագաչեանի պարբերութիւնը՝ «Պարեզում, բիդի ձանամ ձեղ կո՛ւ ընել ըստ դարի»։ Բոլորեանակ Քարեկամ, պիտի ջանամ ձեզ գո՛ւ ընել ըստ կարի: Դա յատուկ այդպիսի պարբերութիւններ է առաջ բերում, որպէս զի իր մի ա մի տ հայրենակիցնե- րին սաբափեցնել... Ներկայացնելը վերջապէս պ. Գարագաչեանի վերջին խօսքն, որն աւելի պայծառ և հիմնաւոր է, քան իւր ամբողջ յօ- դուածի փաստերը: Այս կամ ասոր մօտ փոփո- խութիւն մը ընելով մեր արտասանութեան մէջ, ապաք էր նա մօ թ ա լ ի խ ո ս տ ո վ ա ն ո թ իւ ն մը կը նենք թէ սխալած ենք... Եթէ յի- շեալ փոփոխութիւնը պիտի ընենք ձրի, լոկ ի սէր միութեան աղգային հնչման վեց տառերու, ընդէր մենք ընենք այս ծախսը դո՛ւն և ոչ հա- կառակ կողմը...

Մենք տեսնք մեր յօդուածի տեղեկութեան մէջ, որ տաճկահայ գրագէտներից առաջ բերուած առարկութիւններից ոչ մին բաւական զօրեղ չէ ապացուցանելու համար թէ Միսիթարեան տառա- գրութիւնը ճիշդ չէ և կամ իրենց հնչումները մը- նացած են Միսիթարեան ժամանակից: Այդ առար- կութիւնների միակ նպատակը՝ «ամօթալի խոս-

տարակվող «Բաղմալեպ» ամսագրի վերջին տեղ- րակում ծանօթութիւն է տպւած, որից տեղեկա- նում ենք թէ հայր Ղևոնդ Ալիշանի 50-ամեայ ընդհանրութեան յօդուածը կատարվելու է 1890 թ-ի յունիսի 10-ին Ալիշանի յօդուածին հետ միաժամանակ կը կատարվի Սուրբ-Ղազարի վան- քի երկու ուրիշ միաբանների, այն է Աբրահամ վարդապետ Հարեանի և Ղուկաս վարդապետ Լա- ղեանի ընդհանրութեան 50-ամեայ յօդուածը:

Շարունակում ենք ստանալ այլ և այլ հայա- քանակ քաղաքներից ցաւակցական հեռագիրներ Րաֆֆիի մահվան առիթով: Այդ բոլոր հեռագիր- ները հետզհետէ յանձնում ենք այն պարոններին, որոնք Րաֆֆիի թաղման համար կարգադրել յան- ձնաժողով էին կազմել:

Մայիսի 3-ին Թիֆլիսի նահանգական դատա- րանը կրկին նշանակել էր Աբրահամ Ամիրխա- նեանցի գործի ընդունելութիւնը: Գործի էութիւնն այն էր որ Ամիրխանեանցի մեղադրում է այժմ դադարեցրած «Մեղու Հայաստանի» լրագրի նախ- կին խմբագիր Պետրոս Միմօնեանցին, որ սա ամբաստանել էր իրան տպագրական խօսքով: Գործի ընդունելու համար նշանակված օրը մե- ղադրված Միմօնեանցի չը ներկայացաւ հիւանդու- թեան պատճառով, չը ներկայացաւ և մեղադրող Ամիրխանեանցի, վկաներից չատեր էլ բացակայ էին: Գործը կրկին յետաձգվեց: Մի քանի վկանե- րի վրա, նիստին չը դաւու պատճառով, դատա- րանը մի մի բուրքի տուգանք նշանակեց:

Հաղորդում ենք մի քանի լրացուցիչ կենսա- գրական տեղեկութիւններ հանգուցեալ Րաֆֆիի մասին: Թաֆֆի ծնվել է Պարսկաստանի Սալմաստ գաւառի Փայաջուկ գիւղում 1832 թ-ին, ուրիշն 56 տարեկան էր: Դա ամուսնացել է 1863 թ-ին: Րաֆֆիի հայրը բաւական ունեւոր վաճառական էր և մի ժամանակ վաճառականների գլուխ էր, բայց այնուհետև կորցրեց իր կարողութիւնը:

Այժմ յայտնում է որ Թիֆլիսի նահանգական դաճարանի (կազմակերպութիւն) գանձապահի օգ- նական Խիւնով, որը անհետացել է Թիֆլիսից, գո- րակել է 313 հազար բոլորի ոչ թէ թղթադրամով, այլ արժէքով լինելով Ուրբանի թէ թէ այդ արժէքով թի- րը հաշուելով լինելը ոչ թէ իրանց ու միւս աղ- արթէքով, այլ կուրսով, կը յայտնվի որ անհետա- ցած իվանով գողացել է ոչ թէ 300 հազար, այլ մօտ 600 հազար բոլորի:

Հաւաստի աղբիւրներից իմացանք որ Թիֆլիսի նահանգական դաճարանի գանձապահ պ. Բէկ- խանով հրաժարական է տուել իր պաշտօնից և նրա տեղը արդէն ուրիշ է նշանակված:

Մենք իմացանք որ Թիֆլիսի Քամոյենց եկե- ղեցու ծովը գրաւոր կերպով բողբոջել է խմբա-

տովանութիւն մը՝ չանեն է: Ամօթ ալ ին՝ սխալել չէ, այլ սխալի մէջ յամուռն է:

Կայ մի ուրիշ առարկութիւն, որ տաճկահայոց ներկայ հնչումը համաձայն է գտնում հնդ-եւրօ- պական նախադրուի սկզբնական արտասանու- թեան կանոններին և դրանով է միսիթարիւն և միսիթարիւն իր ընթերցողներին: Դրա մասին մի ուրիշ անգամ կը խօսենք, այդքանը ծանուցա- նենք այժմից, որ նախ՝ այդ համեմատութիւնը բոլորովին նպաստաւոր չէ տաճկահայերի այժ- մեան արտասանութեան և երկրորդ՝ այդ պատ- ճառով չէ կարող նրան դերադանդութիւն տալ Միսիթարեան ոճի վրա: Մենք ըստ կարողութեան կը ջանանք միւս անգամ պարզել այս երկու կէ- տերն ինչ:

Երկու խօսք էլ պ. կրթական տեսուչ Խիւն- ձեանին իր Առաջարկութեան առթիւ: Պ. Խիւն- ձեան առհասարակ իր Առաջարկութեան այնպի- սի երեւոյթ է տալիս, իր թէ ինքը մի նոր դա- դար է ունեցած և թէ իր բոլոր եղբակցու- թիւնները իր սեպական ընդունելության արդիւնք են: Բայց ստիպուած լինելով Վիեննայի Միսի- թարեանց ուղղագրութիւնն ևս յիշել, ուրիշ օրի- նակ չէ գտնում առաջ բերելու՝ բայց միայն Ղա-տով եղածները, որպէս զի կարեւոր բովան- ղակ արդիւնքն նրա մէջ ամբողջի, որ Վիեննա- ցիք ալ այսպիսի փորձ մը փորձեցին երբեմն, բայց եղն երն ար օր ին ե տ ի ն լ ժ ե ց ի ն, ո- րով խորթ և անճոռնի չարաձայնութիւն մը երե-

ծնի սինոդի կարգադրութեան դէմ, որով սինոդը հրամայում է չը վերջնորդված Գէորգ Աբրահա- ցին մնալ իր երեցիկութեան պաշտօնում, իսկ ծովից միաձայն ընտրված Բալաբէկ Մէլիք-Ղա- րագեօղեանցին չը հաստատել իր պաշտօնում: Գարձեալ յիշեցնում ենք որ ծովից ընտրված եկեղեցական երեցիկի հաստատութիւնը կախ- ված է ոչ թէ սինոդից, այլ կօնսիստորիայից:

ԲԱԳՈՒԻՑ ստացանք, թէ և փոքր ինչ ուշ, հե- տեւեալ տպագրելու համար. «Առաջիկայ կիրակի օր, մայիսի 8-ին, այստեղի Ս. Լուսաւորիչ եկե- ղեցում կատարվելու է հոգեհանգիստ Րաֆֆիի յի- շատակին: Պատարագին կերդէ կարա-Մուրադի խումբը: Իսկ պատարագից յետոյ կը կարգացվեն ճառերը:

ՎԱՐԴԱՇԵՆ գիւղից մեզ գրում են հետեւեա- րը. «Այստեղի հայ և վրացի ազգաբնակիչներն մէջ թշնամութիւնը դեռ չարմաղվում է և այդ էլ մի քանի անձանց գրգռումների շնոր- հով: Եղիշէ առաքեալի տօնի օրը, նոյն օրը այս տարի, մեծ ընդհարումն պիտի լինէր, ինչ- պէս յայտնի կերպով երևում էր երկու կողմի արամաղութիւնից և ձեռնարկած նախապատրաս- տութիւններից, եթէ Նոխու հոգեւոր կառավա- րութեան միջնորդութեամբ կօզակներ չուղարկվե- րն և խիստ միջոցներ ձեռք չառնէին: Այդ տասն օրվա քէֆերի և զոյնզոյնի զիններով աղ- ղեցութեան տակ ուստիախօս հայը ծայրահեղ աղ- դասէր է դառնում, իսկ վրացերէն երկու բառ չիմացող վրացին՝ կատաղի վրացի... Գիտակցու- թիւնը կորցրած և զգացմունքների գերի դառած ամբողջ այնահետ ոչինչ չէ ուզում լսել և ոչինչ իմացել... Զիտուր տպագրութիւն է թողնում հա- մագիւղացի այդ երկու ազգերի բռնած թշնամա- կան դիրքը»:

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են հետեւեալը. «Այստեղի մահերը ամենից շատ պատահում են Բագուում: Այսպէս այս երկու շաբաթվայ ընթացքում մե- ռան հայերից 4 հոգի, սոցանից մէկը Շահգեղա- նեանի գործարանի աշակերտ էր, 17—18 տարե- կան, որ ծովում լողանալիս խեղդվեց, միւսը մի 16 տարեկան չամախեցի օրիորդ, որ յանկարծա- ման մեռաւ, երկու ուրիշ երեքտասարեանք էլ այդ- վեցան՝ մէկը մի գործարանում, միւսը խոհանո- ցում. երկուսն էլ 20—22 տարեկան հասակնե- րում»:

ՎԱՐԴԱՇԵՆԻՑ մեզ գրում են. «Ապրիլի 25-ին այստեղի դպրոցի ուսուցիչը՝ մասնակցութեամբ Նոխու և վիճակի գիւղական ուսուցիչների, ներ- կայացրեց «Վարդան Մամիկոնեան» և «Օսկան Պետրովիչը գոթիկումը» պիեսները: Արդիւնքը, որ ուսումնարանին էր յատկացրած, հասնում էր 80—90 բոլոր: Տոմարների մատչելի գները մի կողմից, ներկայացման հաղուադէպ լինելը միւս

ւան եղնելով՝ ծաղու նիւթ եղաւ, իրենք ալ վա- տած՝ ձեռնթափ եղան: Այսպիսի դատողութիւն Վիեննայի Միսիթարեանց մասին կատարեալապէս անիրաւ է: Վիեննայի Միսիթարեանները սրանից դեռ 50 տարի առաջ, երբ մեր այդ մեծանուն գրագէտները խորին թմրութեան մէջ էին, յա- րուցին նախնեաց ուղղագրութիւնը, որ այժմ գործածվում է ռուսապարոյց մէջ, և ուշադրու- թեան արժանին այն է, որ ոչ թէ միայն գրա- բարի մէջ էին հետեւում այդ ճշգրտին տառա- գրութեան, ինչպէս ոմանք անում էին նրանցից յետոյ, այլ նաև աշխարհաբարի մէջ. նրանք գրում էին միշտ Կոնրադ (Conrad), Բակոն (Bacon), Անկոնա (Ancona), Վիւրտեմբերգ (Wurtemberg), պոտասիոն (potassium), գազ (Gaz) և այլն, ինչպէս ուսուցիչ են՝ Միսիթար և թարգմանիչները, և ինչպէս մենք ենք գրում այժմ Բայց հակառակութիւն կրելով Գարագա- չեանի և Միսիթարեանի նման հակադրողութիւն ու- նեցող անձներից, որոնք նախանձն էլ աւելացրած էին այդ հակադրողութեան վրա, —խոհմտութիւն համարեցան տեղի տալ գէթ մի առ ժամանակ: Ահա ճշմարտութիւնը, որ պ. Խիւնձեանի նկարած պատկերից բաւական տարբերութիւն ունի:

Բայց ինչ որ էլ լինի, պ. Խիւնձեան իր էջը կունենայ հայ բանասիրութեան պատմութեան մէջ:

Ա. Սարուխանյան

բեյաջուդ ներդրածութիւնն ունեցաւ ռուսաց տըն-տեսական սիստեմայի մէջ սպասվելի բարենորոգումները մասին այստեղ ստացված լուրը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 մայիսի «Новое Время» հա-ղորդում է որ Ֆինանսների և ներքին գործերի մինիստրութիւններին ներկայացաւ կազմանի դու-մայի և դէմատվօր պատգամաւորութիւնը կազմանի թաղաքագլուխ Գիւլիշեկօր հետ միասին խնդրելու համար կազմանը և Մուրոմը երկաթուղու գծով միացնելու:

ՉԱՐՋՈՑ, 5 մայիսի Տօներից յետոյ բէլաների դարսերը մինչև Սամարկանդ տանող երկաթուղու դու գծի վրա, նորից սկսվեցաւ Օրական դար-սում են բէլաները 6 վերստ տարածութեան վրա:

ՄՕՍԿՎԱ, 5 մայիսի երէկ այստեղի նահան-գական դատարանում սկսվեց վաճառական Պօպով-ների գործը, որոնք մեղադրվում են թէյը և թէյի փաթեթների նշանները կեղծելու մէջ, այլ և Բօ-տին և խօխլով գիւղացիների գործը, որոնք մեղա-դրվում են Պօպովների երկու և կապօրի թէյը վաճառելու մէջ:

ԲԵՐԼԻՆ, 5 մայիսի կայսրի առողջութիւնը ա-րադ կերպով լաւանում է. երէկ կայսրը առաջին զբօսանքը կատարեց կաթնով Շարլոտենբուր-գեան այգիում: Յօյս ունեն, որ շուտով կայսրը կարող կը լինի սանդուղանքից իջնել առանց ուրիշների օգնութեան:

ՎԻԵՆՆԱ, 5 մայիսի Այստեղի տեղեակ չըջան-ներում նշանակութիւն էին տալիս Ռուսաստանի վրա եղող յարձակումներին և ունգարական լրագրիչների պատերազմական արտայայտութիւն-ներին. այդ բանը բացատրվում է ունգարացիների գրգռված դրութեամբ, իսկ մասամբ էլ բօրսային խաղով. աւստրիական ազգաբնակչութիւնը խա-ղաղ տրամադրութիւն ունի և դէմ է ամեն տե-սակ պատահարներին:

ՓԱՐԻՉ, 5 մայիսի վերջին քաղաքային ընտ-րութիւններին պահանջողականները ձեռք բերե-ցին 500 տեղ: Պատրաստութիւններ են տեսն-վում հրատարակելու բուլանտեան չորս նոր լը-րագրի. դրանցից մէկի խմբագիրը կը լինի Գերու-լէդ:

ԲԵՐԼԻՆ, 5 մայիսի «National Zeitung» լրա-գիրը ասում է. «վերջին երկու օրում Ռուսաս-տանից էլի եկաւ 348 վագոն հացահատիկների: Այդ հանգամանքը և ռուսաց արժէթիցիների գնի բարձրանալը երէկվայ բօրսայում կատարելապէս ցոյց են տալիս, որ մինչև այժմ ձեռք առնված միջոցները մեր զինուորական տնտեսութեան պաշտ-

պանութեան վերաբերութեամբ ոչինչ աջողու-թիւն չունեցան. շուտով կը դիմեն այնպիսի մի-ջոցների, որոնց նպատակը կը լինի զինադրել ռուսաց հացահատիկների ներմուծելուն մեր վա-ճառանոցները»:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Մայիսի 5-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ.	119	70
Համբուրգի վրա 100 մարկ —	58	90
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ —	47	15
Ռուկի — արժէ —	9	60
Մաքսային կուպօններ —	191	—
Արծաթ —	1	40
Բօրսային դիսկօնտներ —	6 1/8	7 1/4
Պետակ. բանկ. 5/10 տոմս 1-ին շրջանի	99	12
— — — — — 2-րդ —	98	62
— — — — — 3-րդ —	98	50
— — — — — 4-րդ —	98	50
— — — — — 5-րդ —	98	62
— — — — — 6-րդ —	—	—
Նո 4 1/2 փոխառութիւն —	82	75
Արեւելեան 5/10 փոխառութ. 1-ին շրջ.	99	62
— — — — — 2-րդ —	98	62
— — — — — 3-րդ —	98	62
Ներքին 5/10 առաջին փոխառութ.	274	—
— — — — — երկրորդ —	246	—
5 1/2 1/2 րէնտա —	103	—
Ռուկայ րէնտա —	105	—
Եօթներորդ կօնսօլիդատ փոխառու-թիւն —	171	—
Նոր երկաթուղային րէնտա —	99	—
5/10 գրաւական թղթերի կալուած.	—	—
— — — — — 1-ին —	169	75
— — — — — 2-րդ —	97	62
5 1/2 1/2 գրաւական թղթերի խորանի կալուած. բանկ —	99	12
6 1/2 1/2 գրաւակ. թղ. խորանի կալ. բան. —	100	75
— — — — — Պոլսաւային —	101	—
— — — — — Պետ. Տուլսի —	100	50
— — — — — Կիւնով —	101	—
— — — — — Մօսկովային —	102	—
— — — — — Բեսարաբ. Տուլսի —	100	50
— — — — — Վիլնայի —	101	—
— — — — — Վիլնայի —	100	75
— — — — — Թիֆլիսի — 27 և 43 տ. —	—	—
— — — — — Գուլիսլայի — 18 և 43 տ. —	—	—
Վ. օլժակօ-կամսկի բանկի ակցիաները	712	50
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. բնկ. —	272	50
Բիւրիսկ-Վ. օլժակօ բնկ. —	88	25
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլի-գացիաներ —	95	72
Մօսկովայի քաղաք. օբլիգացիաներ —	94	50
Օդէսայի —	94	—
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. բնկ. —	—	—
Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է:	—	—

Խմբագիր-հրատարակող ԳԻՐԻԳՈՐ ԱՐՄԵՐՈՒՆԻ

ԺԵՐԱՐԴԵԱՆ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ

(Դիօրցօվայա փողոց, նախկին Արծրունու զաւերէա), ստացված է ԲԱԹԱՆ սպի-տակեղէնի համար, սպիտակ քաթան՝ 1 1/2, 2, 2 1/2 և 3 արշին լայնութեամբ: ՍԵՂԱՆԻ սպիտակեղէն, որ է՝ պարագայը 6, 12, 18, և 24 մարդու համար, ԱՆՁՆՈՑԻԿՆԵՐ, ԵՐԵՍՍՐԱԲԵՆԵՐ և ՍՓՈՑՆԵՐ՝ սպիտակ և դունաւոր:

ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԿՏՈՐՆԵՐ՝ կանանց շորերի համար, միւրազոյն և սպիտակ ԲԱԳՕԺՆԵՐ և ՊԱՐՈՒՍԻՆ կիտեղները համար, կանանց և տղամարդկանց ամեն տեսակի գուլպաներ: ԿԱՀԱՐԱՍԻՔԻ ԿՏՈՐՆԵՐ և ՎԱՐԱԳՈՐՆԵՐ: (Tulle Nottingham).

2—5

ԴՕՆՆԵՐ ԵՒ ԼԵՑՏ

Ե. Ա. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆՑԻ

Միջին-փողոցի անկիւնում (երկրորդ տուն, դէպի աջ կողմ) երեւանեան հրապա-ակից), Նարեկանոյի տանը ԲԱՑՎԱԾ Ե ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՀԵՍՏ ԿԵՐՈ-ՍԻՆԸ ՄԱՍ ՄԱՍ ԾԱԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ: Մէր ստացած կերօսինը տարբերվում է իր յատկութեամբ Թիֆլիսում մաս մաս ծախվող կերօսինից: Նա հոտ չունի և կատարելապէս անվտանգ է:

ԳՆԵՐԸ ՁԱԲԱՌՎՈՐՈՒՄ ԵՆ ՀԱՄԱՐԱՏ ԲԱԳՈՒԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ ԳՆԵՐԻՆ:

Ծառաների կողմից խաբէրայութեան առաջն առնելու համար իւրաքանչիւր ծառային, որ գալիս է կերօսին առնելու, տրվում է մի ՄԱՐԿԱ «E. A. Цатуровъ. Керосинъ» դրութեամբ:

Առաջին պահեստը. ՎՕՐՈՆՑՕՎԻ ԱՐՁԱՆԻ ՄՕՏ, Պալլօսկու բժշկարանի կող-քին: Արքունի և հասարակական հիմնարկութիւնները կարող են կերօսին ստանալ առանձին գրքոյով և վճարել ամեն ամիս:

11—25 (Շ. Ե.)

ԲԵՆԵԴԻԿՏԵԱՆ ԳԵՐԱՊԱՏԻ ՀԱՅՐԵՐԻ ԷԼԻԿՍԻՐԸ

ՍՈՒԼԻԱԿ (GIRONDE) ԱՐԲԱՑՈՒԹԻՒՆՑ

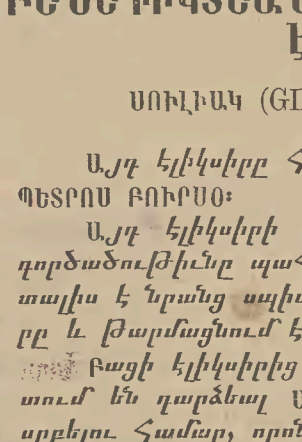
Այդ էլիկսիրը հնարել է 1373 թւին վանահայր ՊԵՏՐՈՍ ԲՈՒՐՍՈ:

Այդ էլիկսիրը մի քանի կաթիլների ամենօրեայ դործածութիւնը պահպանում է առանցքը փշանալուց, տալիս է նրանց սպիտակութիւն, ամրացնում է լինդե-րը և թարմացնում է բերանը:

Բացի էլիկսիրից ԲԵՆԵԴԻԿՏԵԱՆ հայրերը պատրաս-տում են դարձեալ ԱՏԱՄԱՓՈՇԻ և ՊԱՍՏԱ առանցքի սրբելու համար, որոնք նմանապէս կարելի է ձեռք բե-րել ամեն փողը ի շատ նշանաւոր դեղատներում, ինչպէս և դեղատան ապրանքների պահեստներում ու պարֆիւմերական մագաղիներում:

ԳԼԽԱՌՈՐ ԱԳԷՆՏ SEGUIN, BORDEAUX, rue CROIX de SEGUEY, №106.

12—30 (Շ.)

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԻՈՐ ՀԻՒՆԵԻԱՆՈՑ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆՑԻ
(կուկիա, վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր
Ա. Ռ. Ա. ՕՏԵՐԸ

ՐՈՒԳՎՈՎՍԿԻ—10—11 Ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆ—ԲԺԻԶԻ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ 11—12 Ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ԲԷՆԿԼԷՎՍԿԻ—11—12 Ժ. ականջների, կոկորդի, սիֆիլիսի և առանցքների ց.
ՍՕՐՕՐԷՎ—11—12 Ժ. առանցքայոց ց.
Ա. ԳՈՒՐԿՈ—12—1 Ժ. աչքի, ներքին և մանկական ց.
ԱՐՏԵՄԻԵՎ—12—1 Ժ. երեքշաբթի և ուրբաթ, կանանց ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12—1 Ժ. ներքին և երեխայոց ց. ամեն օր, բացի երեքշաբթի և ուրբաթ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
ՉԱԵՎՍԿԻ—5—7 Ժ. ջղային ց. և էլէկտրօ-տերապիա.
ՓՈՒՎԻՆԵԱՆ—6—7 Ժ. ներքին և երեխայոց ց.
Հիւանդանոցում է մասն կա բարձուհի Մ. Օ. Գ. Ե. Ե.
Վճար—50 կ.: Համարձակման (կօնսիլիումի) համար համաձայնութեամբ: Մշտա-կան անկողիններ.
Հիւանդանոցի փոխ-վերատեսուչ ՐՈՒԳՎՈՎՍԿԻ

Օրորդ Ս. Վ. ԱՐԴՈՒԹԵԱՆԻ ԳԻՇԵՐՈԹԻԿ ԴՊՐՈՑԸ ամառը տեղափոխ-վելու է մօտիկ ամառանոցներից մէկը: Ընդունվում են զինքնօրէիններ: Հասցեն՝ Թրէյ-լինսկայա փողոց, № 8:

1—4 (Շ.)

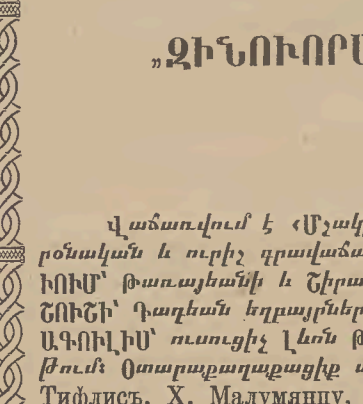
BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՅՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱՐՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.
Հինգշաբթի, մայիսի 12-ին, ԱՐՄԵՆԻԱ (ARMENIE) շոգենաւը, նաւապետ ԳԱՐ-ԻԿ (GARRIGUES) ղուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզոն, Օրդու, Սամսոն, Կ. Պօլիս և Մարսէյ: Տեղեկութիւնները մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում 12 միջոցաւ տան, Նաբեքէժնայա, և Թիֆլիսում նախկին Ար-ժրունի գալիքէն, № 103.

4—4

ՍԱՌՈՒՑ

կատարելապէս մաքուր, ֆիլտրած ջրից, ներքին դործածութեան համար՝ խմիչքի և ուտելիքի մէջ:
Մ Ա Ս Վ Ո Ւ Մ Ե
ԶԷՄԵԼԻ սառուցի դործարանում, վօրօնցովի արձանի մօտ, Թիֆլիսում:
2—3

ՄԱՌՈՒՑ

Արդէն ծախվում են կատարելագործված, սպիտակ բոցով, անվտանգ
ՇՎԷԴԻԱԿԱՆ ԼՈՒՑԿԻՆԵՐԸ
ԱՄԵՆԱԼԵԺԱՆ ԳՆՈՎ:
Մեծ քանակութեամբ առնողներին ՆՇԱՆԱՌՈՐ ԶԻՋՈՒՄՆ ԿԸ ԼԻՆԻ:
Գործարան Գ. Ա. ՏԵՐ-ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ և ընկերութեան, Թիֆլիսում, ՎԷՐԱ կոչված
Թաղում:
47—50

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Ե

„ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՆՕՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ“

Կ Ո Վ Կ Ա Ս Ի Հ Ա Մ Ա Ր
Գինն է 30 կօպէկ

Վաճառվում է «Մշակի» խմբագրատանը և հետեւեալ տեղերում. Թիֆլիսում՝ Կենտ-րօնական և ուրիշ գրաւաճառանոցներում, ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ՝ Կ. Դատամանի խանութում, ԲԱԳ-ԻՈՒՄ՝ Թաւապեանի և Երեւոյեանի խանութներում, ԳԱՆՁԱԿՈՒՄ՝ Աղայեանի խանութում, ԵՌԻՇԻ՝ Դաղեան կղաւթների գրաւաճառանոցում, ՆՈՒԻՇԻ՝ ռուսացի Ն. Դաւիթեանի մօտ, ԱԳՈՒԼԻՄ՝ ռուսացի Լան Թաղեանեանի մօտ, ԱԼԷԲՍԱՆԻՄԱՊՈԼ՝ Վեհապետեանի խանու-թում: Օտարաքաղաքացիք այդ գիրքը ստանալու համար պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցեով. Тифлисъ, X. Малумянцу, въ редакцію Мшахъ.

10—10